

Vantaan kaupunki
Vantaan kaupungin kirjaamo
Kaupunginhallitus
PL 1100, 01030 Vantaa
sähköposti: kirjaamo@vantaa.fi

HANKINTAOIKAISU

Asia Hankintaoikaisu asiassa toimitilajohtamisen kunnossapidon puitejärjestelyiden hankinta, asianumero VD/1441/02.08.00.00/2023, osa-alue 3 Kunnossapidon rakennustyöt

Päätös, jota oikaisuvaatimus koskee

Vantaan kaupunkitilalautakunnan päätös 6.9.2023 § 11

Määräaika

Päätös on saapunut hakijalle sähköpostilla 12.09.2023. Määräaika hankintaoikaisun tekemiselle päättyy siten 26.09.2023

Hakija

ATL-Rakennushuolto Oy (Y-tunnus 0915975-5)

Hakijan asiamies ja prosessiosoite

Asianajaja [REDACTED]
BLF Asianajotoimisto Oy
Lautatarhankatu 6, 00580 Helsinki
Puhelin [REDACTED]
Sähköposti [REDACTED]

VAATIMUKSET

ATL-Rakennushuolto Oy pyytää kunnioittavasti, että hankintayksikkö:

- 1) kumoaa hankintaa koskevan virheellisen päätöksensä,
- 2) korjaa hankintaa koskevan virheellisen menettelynsä,
- 3) suorittaa asiassa uuden tarjousvertailun ja
- 4) antaa hakijalle tiedon osa-alueelle valittujen urakoitsijoiden tarjouksista liitetietoineen.

PERUSTEET

Hankintayksikön tekemä hankintapäätös on perusteltu virheellisesti. Kilpailutus on toteutettu siten, että tarjousvertailu on suoritettu tarjousten sellaisen sisällön perusteella, jonka tarjoaja on voinut ilmoittaa liike- tai ammattisalaisuudeksi. Tarjoajat eivät ole pystyneet arvioimaan, onko tarjousvertailu suoritettu hankintalainsäädännön mukaisesti tai edes varmistumaan siitä, ettei hankintapäätöksessä ole laskuvirhettä.

Hankintayksikkö ei ole useista pyynnöistä huolimatta toimittanut hakijalle muiden tarjoajien tarjouksissa liike- tai ammattisalaisuuksiksi ilmoitettuja asiakirjoja. Hakija on pyytänyt asiakirjoja hankintayksiköltä, jotta se voisi varmistua muiden tarjoajien soveltuvuudesta ja tehdyn tarjousvertailun oikeellisuudesta, mutta hankintayksikkö ei ole suostunut antamaan sille kyseisiä asiakirjoja. Hankintayksikkö on lisäksi oma-aloitteisesti määrittänyt, perustelematta päätöstään, kaikkien tarjoajien tarjousvertailussa käytetyt hintatiedot liike- ja ammattisalaisuuksiksi, vaikka kyseiset tarjoajat eivät edes ole näitä tietoja ilmoittaneet liike- ja ammattisalaisuuksikseen.

Hankintayksikkö on lisäksi tarjousvertailussa käyttänyt vertailuperusteena ilmanvaihtotöiden materiaalien hinnoittelun alennusprosenttia, vaikka kyseessä on rakennustöiden puitesopimus, jossa ei tehdä lainkaan ilmanvaihtotöitä. Kyseessä on siten ollut sellainen vertailuperuste, joka ei kohdistu lainkaan hankinnan kohteeseen ja on siten voinut vääristää suoritettua vertailua sekä kohdella tarjoajia syrjivästi.

Hankintayksikön tulee siten kumota tekemänsä hankintapäätös ja tehdä asiassa uusi, asianmukaisesti perusteltu hankintapäätös sekä jättää uudessa päätöksessään huomioimatta vertailuperusteena käytetty ilmanvaihtotöiden alennusprosentti. Edelleen hankintayksikön tulee toimittaa hakijalle tieto osa-alueelle valittujen urakoitsijoiden tarjouksista liitetietoineen ja tehdä perusteltu päätös niiden mahdollisten tarjousasiakirjojen osalta, jotka hankintayksikkö katsoo tarjoajan liike- ja ammattisalaisuuksiksi ja joista hakijalla ei siten ole julkisuuslain 11.2 §:n 6 kohdan mukaankaan oikeutta saada tietoa.

PÄÄTÖKSEN PERUSTELEMISESTA

Julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007, hankintalaki) 3 § 1 momentin mukaan hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Hankintalain 123 § 1 momentin mukaan hankintayksikön on tehtävä ehdokaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuksista sekä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Pykälän 2 momentin mukaan päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkai-

suun olennaisesti vaikuttaneet seikat, jotka ovat ainakin ehdokkaan, tarjoajan tai tarjouksen hylkäämisen perusteet sekä ne perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty.

Hankintalakia koskevassa hallituksen esityksessä¹ on todettu, että tarjousvertailun osalta perustelut tulee esittää sellaisella tarkkuudella, että tarjoajalle käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen tarjousskilpailussa suhteessa muihin tarjouksiin. Tarjousvertailussa tulee selkeästi ilmetä kaikkien tarjousten osalta, miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta. Tarjousvertailusta tulee esimerkiksi käydä ilmi, mihin konkreettisiin tarjouksista ilmeneviin seikkoihin vertailu on kunkin vertailuperusteen osalta perustunut ja mihin tarjousten piste-erot perustuvat. Tarjouksen vertailussa saama pistemäärä tulee perustella ja vertailusta on käytävä ilmi kunkin tarjouksen vertailu vertailuperusteittain. Perusteluksi riittää keskeisimpien perusteiden esilletuominen, eikä hankintayksikön näin ollen tarvitse esittää yksilöityjä, kuten esimerkiksi tuotekohtaisia perusteluja. Perustelujen täytyy kuitenkin olla riittävän kuvaavia hankinnan luonteeseen nähden ja sellaisia, jotta asianosaiset voivat niiden pohjalta arvioida päätösten oikeellisuutta ja valitus-tarvettaan.

Hankintamenettelyyn osallistuneen ehdokkaan tai tarjoajan tehokas oikeussuojakeino edellyttää, että ehdokas ja tarjoaja saavat riittävät tiedot asemaansa vaikuttaneista hankintayksikön ratkaisuksista. Hankintapäätöksen ja muiden ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavien hankintamenettelyssä tehtävien päätösten perustelemisen tarkoituksena on erityisesti turvata hankintamenettelyyn osallistuneiden tahojen mahdollisuudet oikeussuojakeinojen käyttämiseen. Tämän vuoksi päätösten perustelujen tulisi sisältää kaikki sellaiset seikat, joilla voi olla merkitystä ehdokkaiden ja tarjoajien arvioidessa oikeussuojakeinojen käytön tarpeellisuutta.²

Perusteluista tulee ilmetä:

1. mikä tarjous on valittu
2. mikä on ollut kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste ja mahdollisesti käytetyn hintalaatusuhteen vertailuperusteet
3. miten tarjoukset ovat sijoittuneet hinnan tai hintalaatusuhteen vertailuperusteiden suhteen: mitkä ovat olleet eri tarjousten ”pisteet”
4. keskeiset perusteet, joilla vertailu on tehty, eli mihin eri tarjousten piste-erot perustuvat.³

Hankintayksikön on perusteltava tarjousten vertailu myös sanallisesti, pelkkä tarjousten pisteyttäminen ja saatujen pisteiden ilmoittaminen eivät riitä perusteluksi eivätkä täytä hankintalaissa asetettuja edellytyksiä. Vaikka hankintayksikkö voi asettaa vertailukriteerit ja soveltaa niitä varsin vapaasti, ne eivät saa olla liian yleisluonteisia, yksilöimättömiä ja täsmentymättömiä. Hankintapäätöksen perusteluvelvollisuus turvaa hankintalain 3 § 1 momentissa edellytettyä tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden sekä avoimuuden vaatimusta. Hankintapäätöksen perustelemiselle on erityistä merkitystä tarjoajille, jotta ne voivat perustelujen nojalla arvioida, onko hankintamenettelyssä

¹ HE 190/2009 vp s. 47.

² Eskola – Kiviniemi – Krakau – Ruohoniemi: Julkiset hankinnat 2017, s. 546-547.

³ Eskola – Kiviniemi – Krakau – Ruohoniemi: Julkiset hankinnat 2017, s. 547.

noudatettu laissa asetettuja velvoitteita ja onko tarjoajalla aiheutta muutoksenhakuun.⁴

Hankintapäätöksen perusteluvelvollisuus korostuu erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa tarjousten vertailu on perustunut tietoihin, jotka ovat kokonaan ilmenneet asiakirjoista, jotka hankintayksikön näkemyksen mukaan ovat tarjoajien liike- ja ammattisalaisuuksia ja joita ei ole luovutettu hankintajalle.⁵

Markkinaoikeus on ottanut selkeästi kantaa vertailukriteerien riittävään täsmällisyyteen ja tarjousten arvioinnin sanallisen perustelemisen velvoitteeseen esimerkiksi seuraavassa ratkaisussa.

Ratkaisusta MAO 130/10 ilmenee, että tarjousten pisteyttäminen ei pelkästään riitä tarjousten vertailuksi, vaan tarvitaan myös sanalliset perustelut. Hankintayksikkö toimitti tarjoajille hankintapäätöksen liitteenä pisteytystaulukon, josta kävi ilmi kustakin vertailuperusteesta annetut pisteet, painotetut pisteet ja kokonaispisteet. Hankintayksikkö ei ollut perustellut pisteytyksiä sanallisesti, joten vertailutaulukosta ei voinut päätellä, mihin tarjouksissa esitettyihin konkreettisiin seikkoihin hankintayksikön pisteytys perustui kunkin tarjoajan ja vertailuperusteen osalta. Markkinaoikeus katsoi hankintapäätöksen olevan puutteellisesti perusteltu hankintalain edellytyksiin nähden.

Tarjousten vertailukriteerien tulisi olla sellaisia, että hankintayksikön on mahdollista perustella hankintapäätös riittävästi paljastamatta kuitenkaan liikesalaisuuksia. Hankintapäätöksen perusteluista tulee voida päätellä, onko hankintamenettelyssä noudatettu hankintalakia ja miten kunkin tarjoajan oma tarjous on arvioitu suhteessa muihin tarjouksiin. Mikäli tarjousten vertailu tehdään pääosin sellaisten tietojen varassa, joita pidetään liikesalaisuuksina, hankintayksikön on vaikea perustella hankintapäätöstä riittävän avoimesti ja täsmällisesti.⁶

Markkinaoikeuden ratkaisusta ilmenee, että yksikköhintoja on pidetty liikesalaisuutena. Niiden on kuitenkin katsottu kuuluvan asianosaisjulkisuuden piiriin tapauksissa, joissa ne ovat vaikuttaneet asianosaisen asian käsittelyyn.⁷

⁴ MAO 633/18.

⁵ Ks. erityisesti MAO 633/18.

⁶ Markkinaoikeus katsoi ratkaisussa MAO 633/18 hankintapäätöksen perustelun virheelliseksi, koska tarjousvertailu suoritettiin sellaisen tarjousten sisällön perusteella, jonka tarjoaja saattoi ilmoittaa olevan liike- ja ammattisalaisuus. Tästä johtuen tarjoajat eivät pystyneet arvioimaan, noudatettiinko tarjousten vertailussa hankintasäännöksiä eivätkä selvittämään, oliko päätöksessä lasku- tai kirjoitusvirheitä. Markkinaoikeus painotti ratkaisussaan, että velvoite päätöksen perustelemisesta vastaa julkisille hankinnoille asetettuihin tasapuolisuuden, syrjimättömyyden ja avoimuuden vaateisiin. Tarjoajan tulee voida päätöksen ja sen perustelujen nojalla arvioida, onko hankintamenettely ollut lainmukainen ja onko tarjoajalla syytä hakea muutosta. Kyseessä olevassa tapauksessa tarjousten laadun vertailu perustui lähes täysin tietoihin, jotka sekä tarjoajat että hankintayksikkö katsoivat liikesalaisuuksien vuoksi salassa pidettäväksi eikä hankintayksikkö näin ollen luovuttanut niitä asianosaisille. Tarjoajat eivät saaneet hankintapäätöksessä eikä muutoin käytönsä tietoja, joiden perusteella olisivat voineet arvioida pisteytyksen ja hankintamenettelyn oikeellisuutta tai tarvetta muutoksenhakuun.

⁷ MAO 488/15: Valittajan saamasta hankintapäätöksen perustelumistiosta kävi ilmi hintavertailussa käytetty tarjouskilpailun voittajan yhteenlaskettu vertailuhinta ja tarjouksessa ilmoitetut pro-

Hankintayksikön hankintapäätöksestä ei voi arvioida sitä, onko tarjousvertailu suoritettu hankintalainsäädännön mukaisesti, koska tarjousvertailu on suoritettu sellaisten tarjoustietojen perusteella, jotka hankintayksikkö on katsonut salassa pidettäväksi tarjoajien liike- ja ammattisalaisuuksina.

Hankintayksikkö on tehnyt tarjousten vertailun seuraavin perustein: hinta 70 pistettä, yrityksen toiminta 20 pistettä, koulutus 6 pistettä ja työkokemus työjohtamisesta 4 pistettä. Vertailuperusteiden muodostuminen on yksilöity tarjouspyynnössä. Hankintayksikkö on hankintapäätöksen perusteluissaan ainoastaan toistanut tarjouspyynnössä esitetyt vertailuperusteet ja ilmoittanut tarjoajien sijoittumisen osa-alueella laskemiensa yhteispisteiden osalta. Lisäksi hankintayksikkö on hankintapäätöksessään perustellut tarjousten poissulkemisperusteet kahden tarjoajan osalta ja todennut muiden tarjoajien täyttävän asetetut soveltuvuusvaatimukset. Edelleen hankintayksikkö on tarkastanut tarjousten tarjouspyynnönmukaisuuden voittaneiden tarjoajien osalta ja hylännyt yhden tarjoajan tarjouksen sekä vähentänyt yhdeltä tarjoajalta yhden pisteen.

Hankintayksikön päätöksen liitteenä on vertailutaulukko, jossa on näkyvissä kunkin tarjoajan osalta yksinomaan hintaa ja laatua koskevat yhteispisteet. Sitä, miten hankintayksikkö on yhteispisteisiin päätenyt tai mistä luvuista ja tekijöistä pisteet kunkin tarjoajan antaman tarjouksen perusteella ovat koostuneet, ei ole lainkaan kirjoitettu auki. Vertailutaulukon perusteella on myös mahdotonta tarkastaa, onko hankintayksikkö laskenut kunkin tarjoajan saamat yhteispisteet oikein. Lisäksi on huomattava, että tarjouspyynnössä esitetyllä tavalla halvimman hinnan antaneen tarjoajan olisi tullut saada 70 hintapistettä, mutta vertailutaulukossa korkeimmat hintapisteteet ovat ainoastaan 63 pistettä (Suomen Hormimestarit Oy).

Hankintayksikön menettely on merkinnyt sitä, ettei tarjoajilla ole tarjousvertailuun liittyen ollut sen paremmin tarjousasiakirjojen kuin hankintapäätöksenkään perusteella muiden tarjoajien tarjouksissa ilmoitettuja tietoja. Hankintayksikön suorittaman pisteytyksen oikeellisuus koko tarjousvertailun osalta ei ole ollut tarjoajien todennettavissa, eivätkä tarjoajat ole voineet siten arvioida sitä, onko hankintalainsäädännön velvoitteita noudatettu ja onko heillä tarvetta muutoksenhakuun. ATL-Rakennushuolto Oy katsoo siten, että hankintayksikkö on menetellyt hankintapäätöksen perustelemisen osalta hankintalain 123 §:n vastaisesti ja siten hankintayksikön tulee kumota virheellinen päätöksensä.

jektikustannukset, tuki - ja ylläpitopalveluiden kustannukset sekä koulutuksen ja lisenssien kustannukset. Markkinaoikeus katsoi, että valittajalla oli asianosaisena oikeus edellä mainittujen tietojen lisäksi saada tieto voittaneen tarjouksen tiettyjen toimitusprojektien osakokonaisuuksien toteutushinnoista, mutta ei tarjouksen hinnoitteluliitteestä kokonaisuudessaan. Muita liitteessä ilmoitettuja yksikköhintoja markkinaoikeus piti julkisuuslain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa tarkoitettuina liikesalaisuuksina. Kun muita yksikköhintoja ei myöskään oltu käytetty tarjousten vertailussa, markkinaoikeus ei nähnyt tiedon antamatta jättämisen vaarantavan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Ks. myös esimerkiksi MAO 222/16 ja MAO 383/10, joissa liikesalaisuuksiksi katsottavia yksikköhintoja ei ole tarvinnut luovuttaa asianosaisille, kun niitä ei ole käytetty tarjousten vertailussa ja kun hakija oli saanut tarjousten vertailuasiakirjat, joista hankintayksikön vertailussa käyttämät hintatiedot ilmenivät.

Hankinta-asiakirjojen julkisuudesta

Julkisuuslain (621/1999) 1 §:ssä määritellään julkisuusperiaate, jonka perusteella viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, ellei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Julkisuuslain 17 §:n tavoitteena on julkisuusperiaatteen toteuttaminen viranomaisen harkitessa, antaako tietoja vai ei, sekä julkisuuden ensisijaisuus viranomaisten asiakirjoihin nähden ja suppea tulkinta salassapitosäännösten osalta. Viranomainen voi olla antamatta tietoja ainoastaan laissa säädetyllä perusteella, jonka tulkintaa ei saa laventaa. Tietoja annettaessa on seurattava vakiintunutta tulkintaa vastaavista tapauksista.⁸

Viranomaisen asiakirjan julkisuutta koskeva ratkaisu on tehtävä tapauskohtaisesti ja viranomaisella on velvollisuus arvioida salassapito aina tietoja pyydettyäessä. Kun viranomainen saa tietopyynnön, hänen on arvioitava asiakirjan luonne ja sen sisältämät tiedot julkisuuslakia soveltaen. Julkiseksi tulleet viranomaisen asiakirjasta, johon ei sisälly salassa pidettäviä tietoja, tulee antaa tieto viivytyksettä. Sen sijaan, jos asiakirja sisältää salassa pidettäviä tietoja, viranomaisen tulee selvittää, miltä osin tietoja voidaan antaa. Jos asiakirja on tullut julkiseksi, siitä tulee antaa tieto peittäen salassa pidettävät osat. Mikäli tämä ei ole mahdollista paljastamatta salassa pidettävää tietoa, viranomaisen on pidettävä koko asiakirja salaisena ja annettava asiassa kielteinen päätös.⁹

Kun virkamies viranomaisen edustajana tekee päätöksen olla antamatta tietoa asiakirjasta tai sen osasta, hänen on julkisuuslain 14.3 §:n mukaisesti ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy. Tällöin ratkaisun perusteluihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Perusteluista on käytävä ilmi säännökset ja tosiseikat, joiden perusteella viranomainen on tullut harkinnassaan kielteiseen lopputulokseen. Lisäksi säännöksessä on asetettu virkamiehelle neuvontavelvollisuuksia. Virkamiehen on ilmoitettava, että tiedon pyytäjällä on mahdollisuus tällöin viedä asia viranomaisen ratkaistavaksi.¹⁰ Hankinta-asiakirjat eivät tee poikkeusta edellä esitetystä. Hankinta-asiakirjoja ei voida pitää salassa eikä rajoittaa tiedon antamista niistä ilman laissa säädettyä perustetta. Hankintayksikön tulee punnita itsenäisesti liikesalaisuuksiksi ilmoitettuja tietoja asiakirjan sisältöön verrattuna. Hankintayksikkö ei ole sidottu tarjoajan tekemään ilmoitukseen, vaan joutuu arvioimaan tilanteen itse.

Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet määritellään hankintalain (1397/2016) 3 §:ssä, jonka mukaan hankintayksikön on toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioiden sekä kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Hankintalaissa mainitut periaatteet ovat hankintadirektiivin mukaisia.

Julkisuuslain 11.2 § 6 kohdan perusteella julkisessa hankinnassa asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoonsa toisen ehdokkaan tai tarjoajan liikesalaisuuksia, mutta tieto tarjousten vertailussa käytettävästä kokonaishinnasta

⁸ Voutilainen: Oikeus tietoon 2012, s. 222.

⁹ Wallin – Konstari: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö 2000, s. 101, 107-109.

¹⁰ Wallin – Konstari: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö 2000, s. 210-211.

on aina annettava. Tarjousten vertailussa käytettävät laatutekijät voivat joissakin tapauksissa osoittautua liikesalaisuuksiksi. Tällaisissa tapauksissa viranomais Hankintayksikön tulisi perustella vertailun lopputulos riittävän yleisellä tasolla, ettei salassa pidettävä tieto paljastu.¹¹ Toisaalta tarjoajan tulisi saada riittävästi tietoa siten, että oman tarjouksen vertaaminen hyväksytyyn tarjoukseen ja hankintapäätöksen oikeellisuuden arviointi on mahdollista. Liikesalaisuutta lukuun ottamatta tarjousasiakirjoista on oikeus saada tieto.¹² Edellä mainittua säännöstä tulee tulkita suppeasti.¹³

Oikeuskäytännössä on todettu, että kun liikesalaisuudeksi katsottavat tiedot ovat vain osa valintaan vaikuttanutta kokonaisvertailua eivätkä ne näin ollen vaikuttaneet merkittävästi asianosaisen etuun, tietoja ei tullut antaa asianosaiselle. Sen sijaan asianosaisella oli oikeus saada toisen tarjoajan liikesalaisuusluonteiset tiedot, koska niitä oli käytetty yhtenä vertailuperusteena tarjousten vertailussa.¹⁴

KÄYTETYSTÄ VERTAILUPERUSTEESTA

Hankintalain (1397/2016) 93 §:n mukaan kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous eli tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras. Hankintayksikön on ilmoitettava käyttämänsä kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste tai hinta-laatusuhteen mukaiset vertailuperusteet hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa. Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen 94 §:n mukaisesti, ne eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta ja niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. 93 §:ssä esitetään esimerkinomaisesti, millaisiin näkökulmiin ja ominaisuuksiin vertailuperusteet voivat liittyä tai millaisia perusteita hankintayksikkö voi laadulle asettaa. Hankintayksikkö voi asettaa vertailuperusteita laadullisista, yhteiskunnallisista, ympäristö- tai sosiaalisista lähtökohdista tai innovatiivisista ominaisuuksista. Laa-

¹¹ Pekkala – Huikko – Pohjonen – Ukkola: Hankintojen kilpailuttaminen. 2017, s. 617-620.

¹² Wallin – Konstari: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö 2000, s. 261-262.

¹³ Julkisuuslain 17.1 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava, että tietojen saamista ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista. Hallituksen esityksessä julkisuuslaiksi (HE 30/1998 vp) korostetaan julkisuusperiaatteen ensisijaisuutta, josta voidaan poiketa vain erikseen säädettyissä tapauksissa, ja avoimuuden tärkeyttä viranomaistoiminnassa.

¹⁴ Ks. esimerkiksi KHO 11.12.2015 t. 3660: ”Kun pisteet laskettiin yhteen vertailussa ja ne muodostivat vain osan valintaan vaikuttaneista kokonaispisteistä, kyse ei ollut JulkL:n 11.2 §:n 6 kohdan mukaisesta tarjousten vertailusta käytetystä muusta tekijästä, josta olisi tullut antaa tietoa asianosaiselle siitä huolimatta, että kyseessä olisi ollut liikesalaisuusluonteinen tieto. KHO 15.3.2016 t. 908: ”Vaikka tarjouksen osiot sisälsivät julkisuuslain 24.1 §:n 20 kohdan mukaisia salassa pidettäviä yksityisiä liikesalaisuuksia, niistä tuli antaa tietoa tarjouskilpailuun osallistuneelle toiselle yritykselle. Tiedot voitiin luovuttaa, koska niitä oli käytetty tarjousten vertailussa yhtenä vertailuperusteena ja ne olivat näin ollen vaikuttaneet asianosaisen asian käsittelyyn. Vertailuperuste oli ilmoitettu tarjouspyynnössä samoin kuin sen edellytetty sisältö. Näin ollen pyydetty tiedot olivat teki-
jöitä, joita käytettiin tarjouksen vertailussa ja ne tuli luovuttaa asianosaiselle.

dullisina perusteina hankintayksikkö voi arvioida muun muassa käyttökustannuksia, teknisiä ominaisuuksia, käyttäjien vaatimuksiin vastaamista tai toteutusehtoja.

94 §:ssä todetun mukaisesti hinta-laatusuhteen vertailuperuste liittyy hankinnan kohteeseen, jos se liittyy sopimuksen perusteella toimitettaviin rakennusurakoihin, tavarahankintoihin tai palveluihin liittyvään sopimukseen miltä tahansa osin ja missä tahansa niiden elinkaaren vaiheessa.

Hankintadirektiivin mukaan myös sellaisten tekijöiden voidaan katsoa liittyvän hankinnan kohteeseen, jotka ovat osa hankinnan kohteen tiettyä tuotanto-, suorittamis-, tai kaupankäyntiprosessia tai tiettyä prosessia elinkaaren muussa vaiheessa.

Hankintayksikön tekemässä kilpailutuksessa osa-alue 3 on koskenut kunnossapidon rakennustöitä. Osa-alueena 1 on kilpailutettu kunnossapidon ilmanvaihtotyöt ja osa-alueena 2 kunnossapidon lämpö-, vesijohto- ja viemärytyöt.

Osa-alueen 3 osalta vertailuperusteena on käytetty tuoteryhmäkohtaista alennusprosenttia, josta on maksimissaan voinut saada 10 pistettä (tarjottu arvo / suurin annettu arvo * maksimipisteet), mikä on vaikuttanut merkittävästi eri tarjoajien pistemääriin ja myös sijoitukseen. Hankintailmoituksessa on todettu, että ”tarjoaja ilmoittaa kunnossapidon rakennustöille yleisen alennusprosentin tarvikkeille ja materiaaleille” ja että ”tarjoaja ilmoittaa kunnossapidon ilmanvaihtotöihin yhteisen alennusprosentin yleisesti nähtävillä olevasta hinnastosta seuraaville osille”. Vertailuperusteena on siten ilmoitettu ilmanvaihtotöiden tarvikkeet ja materiaalit, jotka eivät ole olleet lainkaan kyseisen osa-alueen (vaan osa-alueen 1) kilpailutuksen kohteena. Ilmoitettu vertailuperuste ei siten ole lainkaan liittynyt hankinnan kohteeseen, ja peruste on syrjivä sellaisia toimijoita kohtaan, jotka eivät harjoita ilmanvaihtotöitä. Kyseiseen rakennustöiden hankintaan ei sisälly ilmanvaihtotöitä eikä niiden hinnoittelulla siten ole vaikutusta rakennustöiden hintaan. Kyseisessä kohdassa ei ole myöskään määritelty minkä kaupan hinnoittelusta alennus annetaan ja siten eri hinnastoista luvatut alennusprosentit eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Edelleen kohdan kirjoitusasu on ollut epäselvä ja mahdollisesti jotkin tarjoajat ovat tarjonneet kohdassa yleistä alennusprosenttia tarvikkeille ja materiaaleille ja jotkin tarjoajat ovat puolestaan tarjonneet ilmanvaihtotöiden tarvikkeiden ja materiaalien alennusprosenttia. Hankintayksikkö ei ole lainkaan hankintapäätöksessään eritellyt tarjoajien antamia alennusprosentteja tai näistä annettuja pisteitä. Vaikka hankintailmoituksen kohteessa ”Päätöksen teon perusteet” on todettu, että ”tarjoaja ilmoittaa kunnossapidon rakennustöille yleisen alennusprosentin tarvikkeille ja materiaaleille yleisesti nähtävillä olevasta hinnastosta”, tarjouslomakkeella on tarkempaan vertailuperusteena ollut ilmanvaihtotöiden tarvikkeet ja materiaalit. Vertailuperuste ei ole liittynyt kilpailutettuun osa-alueeseen tai on ainakin vähintään ollut epäselvä ja tulkinnanvarainen ja tämän vuoksi tarjousvertailu tulee suorittaa uudelleen siten, että kyseinen vertailuperuste jätetään kokonaan huomioimatta uudessa tarjousvertailussa.

Hankintayksikkö ei ole julkaissut hakijan pyynnöstä huolimatta tarjoajien rivi-kohtaisia pistemääriä. Tästä johtuen alennusprosentista saatujen pisteiden tarkkaa vaikutusta ei ole pystytty arvioimaan. Voittaneiden tarjoajien tarjousten liikesalaisuuksiksi määrittelyn ja toimittamatta jättämisen vuoksi hakija ei ole myöskään voinut arvioida ja tarkistaa ovatko voittaneiden tarjoajien tarjoukset tarjouspyynnön mukaisia. Esimerkiksi hakija on ilmeisesti saanut kyseisestä kohdasta kaksi pistettä.

Helsingissä 26. syyskuuta 2023

ATL-Rakennushuolto Oy

LAATI

[REDACTED]

[REDACTED]
asianajaja, Helsinki